

HELYZETKÉP A FELSŐOKTATÁSBAN DOLGOZÓ KÖNYVTÁROSOK HANGULATÁRÓL

A közszféra munkavállalóihoz hasonlóan a felsőoktatásban dolgozó könyvtárosok is túrérszhatáruk végéhez közelednek. A 2008-as gazdasági válság óta a közszolgálati médiából másról sem hallani, mint a páratlan gazdasági növekedésről, miközben a kormány évről évre több pénzt von el a felsőoktatásból. Mindeközben az intézményeket arra ösztönzi, hogy – elbocsátásokkal, létszámstoppal, saját bevételek ösztönzésével – erőn felüli megtakarításokat érjenek el, akár a minőségi oktatás kárára is.

Országos és helyi (egyetemi) szinten is hiányzik a cél, a stratégia. Nem tudjuk kinek mi a terve a könyvtárral, könyvtárosokkal, akik az oktatás és kutatás egyik alappilléreként támogatják, segítik az egyetemen dolgozó oktatók és kutatók munkáját. A humánerőforrás minősítése évről évre elkészül, amelynek azonban sem anyagi, sem erkölcsi vonzata nincs. Ezzel éppen legfontosabb célját, a motivációt nem éri el. Ráadásul a lelkiismeretes, elkötelezett, a szakmája és a könyvtárhasználók iránt lojális dolgozóakra egyre több feladat, teher hárul. A bérek emelése a kormány részéről - az Eisenhower mátrix szerint - a „nem fontos, nem sürgős” kategóriába tartozik, és a prioritás során rendszerint a ”papírkosár” alján végzi.

A mindennapi működést negatívan befolyásoló tényezők szintén súlyos akadályt képeznek az előrehaladásban. A közbeszerzés bürokratikus lebonyolítása lehetetlenné teszi a dokumentumok időben való beszerzését, míg a csökkenő költségvetés egyenesen lehetetlenné teszi azt. Mindeközben a központi pályázatokból az egyetemi könyvtáraknak biztosított irodalom túlnyomó többsége irreleváns a használók számára, így azok feldolgozása csupán a munkaidő további felesleges terhelését szolgálja. Az informatikai infrastruktúra fejlesztésének évekkal ezelőtti leállítása egyre elavultabbá teszi a meglévő gépparkot.

A fluktuáció növekedése szinte minden esetben olyan eseményekre, problémákra, hibákra mutat rá, amelyek hosszabb távon a szervezet hatékony, eredményes működését gátolják. A Széchenyi István Egyetem (SZE) könyvtárából 2 év alatt 5 jól képzett szakember távozott az anyagi megbecsülés hiányában, akiknek a helyére kancellári utasítás szerint senkit sem lehetett felvenni.

A felsőoktatás és a felsőoktatási könyvtárak jelenlegi helyzete

- Felsőoktatás finanszírozásának évről évre csökkenő tendenciája a központi költségvetésből

- Megszűntetésre ítélt szakok száma 8 (köztük az informatikus könyvtáros MA)
  - Szomorú, hogy csak az iparban fontosnak tartott szakok megmaradását támogatja a kormány. Ezzel szemben egy friss nyugat-európai kutatás szerint a kreatív és kulturális iparág ma az EU húzóágazata. Több embernek ad munkát, mint az autóipar.
  - Pár éven belül elfognak a képzett és elhivatott szakemberek, nem lesz vonzó a könyvtárosi pálya – utána mi lesz, mi a terve a kormánynak? Könyvtáros nem lehet bárki az utcáról, ez egy szakma, egy hivatás, amit meg kell tanulni és szeretni, ahogy a pedagógus pálya is...
- Egyetemi autonómia korlátozása – hallgatói aktivitás jelentősége (kancellári rendszer)
- 2008-óta stagnáló bér, csökkenő illetménykiegészítés
- Létszámstop

Az életpálya-modell

Az életpálya-modell (ÉM) tervezett bevezetése ugyanakkor reményt nyújtott arra, hogy a könyvtárosok - akik a többi közalkalmazotthoz hasonlóan 2008 óta nem részesültek béremelésben – anyagi és erkölcsi megbecsülése végre a helyére kerüljön. Az ÉM egy előmeneteli rendszeren alapuló új illetményrendszer, ami a közalkalmazottak esetében felváltaná a jelenlegi közalkalmazotti bértáblát és a bonyolult pótlékrendszert. Előbbi csupán az iskolai végzettséget és az életkort véve alapul, egy első fizetési fokozata szerinti garantált illetmény százalékos szorzója alapján állapította meg az egyes alkalmazottak fizetését. Ez a garantált illetmény azonban nincs sem a minimálbérhez, sem az éves inflációhoz rögzítve, ezért fordulhatott elő, hogy a fizetés mértéke ebben a szférában évek óta változatlan maradt. Az ÉM bevezetésének célja, hogy biztos, előre tervezhető, vonzó karrierképet nyújtson a jelentkezőknek, valamint differenciált bérezést tegyen lehetővé a minőségi munka esetében. A kormány évekkel ezelőtt fel is kért több könyvtáros szakmai szervezetet, (Magyar Könyvtárosok Egyesülete, FDSZ könyvtárosi tagozata... stb.), hogy dolgozzanak ki egy ÉM tervezetet, amelyet elfogadásra ajánlanak és/vagy vitairatnak szánnak.

Felmerülő kérdések a felsőoktatásban dolgozó könyvtárak részéről:

Az egyetemi könyvtárak tervezett ÉM-je az egyéb közkönyvtárak gyakorlatához, vagy a felsőoktatásban bevezetni kívánt modellhez igazodjon-e?

A jövőben egy közös felsőoktatási bértábla legyen, vagy maradjon külön az oktatói/kutatói és legyen az oktatást közvetlenül segítő dolgozók részére egy speciális bértábla?

A felsőoktatásban dolgozó oktatók többsége külön választaná az oktatók és az oktatást segítő alkalmazottak (ide tartoznak a könyvtárosok is) ÉM-nek és az ahhoz szorosan kapcsolódó bértáblának az elkészítését. Ennek oka, hogy az oktatók bérezése a jelenlegi közalkalmazotti bértábla szerint is jóval meghaladja a többi alkalmazottét, és féltik a jövedelmüket. Én azonban ragaszkodtam hozzá, hogy a leendő bértáblában valamilyen formában az oktatók béréhez legyen rögzítve a nem oktatók fizetése – természetesen valamilyen százalékos szorzóval.

Egy lehetséges ÉM-modell a felsőoktatásban dolgozó könyvtárosok számára:

Egyszeri vagy részleges, nagyobb összegű bérkompenzáció

Minimálbérhez, inflációhoz vagy oktatói bérekhez kötött illetményalap

Juttatások összetétele:

- objektív alapon (50%)
  - iskolai végzettség
  - életkor
  - Minősített Könyvtár
  - Könyvtári Minőségi Díj
  - továbbképzés során megszerzett oklevelek
  - vezetői pótlék
  - nyelvvizsga (munkakörhöz kötött)
  - minősítő eljárások: Könyvtáros I., Könyvtáros II., Főkönyvtáros, Mesterkönyvtáros
  - jubileumi jutalom
  - felsőoktatási oktatói/dolgozói kártya

- szubjektív alapon (50%) – könyvtárvezetői döntés
  - évenkénti teljesítménymérés (1-5 osztályozás) munkakörhöz kötve
  - EU-s pályázatok

... és az „eredmény”

A kormány korábbi ígéretével szemben újból elhalasztotta a felsőoktatásban dolgozók ÉM-jének bevezetését. Ehelyett egy olyan sajátos bérrendezési tervet valósított meg, amelyet sem az érintett dolgozókkal, sem azok érdekképviselőivel nem egyeztetett. Ám míg az oktatók egy

általuk sem elfogadható béremelésben részesültek, a felsőoktatásban dolgozó többi alkalmazottak közül csak azok részesültek bérkompenzációban, akiknek a bére nem érte el a bruttó 150.000 Ft-ot. Az bérelló ezzel tovább zárult, amely csak nagyobb feszültséget okozott a dolgozók körében.

Rövid távú célunk, hogy a kormány a béreket a „fontos és sürgős” kategóriában oldja meg és hosszú távú célként mindig a "fontos, de nem sürgős" kategóriába dolgozzon értünk minél többet, hiszen ez a tervezett és minőségi nyugodt munka alapja, amivel mindenki jól jár.

Hegedüs Péter az FDSZ könyvtárosi szekciójának vezetője

Tóth Csilla, a Széchenyi István Egyetem könyvtárának szakszervezeti bizalmija

Győr, 2016. február 14.